

BERICHT AAN DE LEDEN.

Door de abnormale omstandigheden waaronder wij thans leven, was het niet mogelijk het bedrijf van onze Vereeniging op de gewone wijze voort te zetten. Met name had het uitschrijven van vergaderingen weinig zin.

Daarom heeft het Bestuur gemeend het beste te handelen, door de voorgenomen lezingen niet te doen uitspreken, doch de gedrukte verslagen daarvan aan de leden aan te bieden.

Het Bestuur is aan die Schrijvers van verhandelingen veel dank verschuldigd, die zich bereid verklaarden, niet-tegenstaande hunne drukke werkzaamheden, toch hun woord gestand te doen, alsmede aan de andere Schrijvers, die bereid bleken in deze moeilijke omstandigheden in te vallen.

Met genoegen kan ook nog worden medegedeeld, dat ook het Wetenschappelijk Jaarbericht in het aanstaande voorjaar zal kunnen verschijnen.

Hiermede wordt dan de eerste aflevering aan de leden aangeboden, in de hoop dat zij het toch doorwerken van onze Vereeniging op prijs zullen stellen.

's-Gravenhage, November 1939.

De Redacteur,
ALTING VON GEUSAU.

DE IMPERIALE TAAK DER KONINKLIJKE MARINE.

door Luitenant ter Zee 1e Kl. J. F. W. Nuboer.

Zet men zich voor de opgave een studie te maken van de imperiale taak van de Koninklijke Marine en slaat men daartoe na, wat hieromtrent is vastgelegd in Regeerings-uitspraken, in richtlijnen of grondslagen voor de defensie, in regelingen betreffende het opperbevel over de zeemacht, dan komt men tot een merkwaardig resultaat. Men ziet dan dat aan de zeemacht wel een imperiale vredestaak is toebedeeld, doch dat haar oorlogstaak niet imperiaal, doch regionaal is gedacht.

In vrede-tijd is de zeemacht het orgaan van den Staat, dat overal ter wereld de Staatsbelangen moet behartigen, dat bij troebelen in het buitenland de bescherming van levens en eigendommen der onderdanen in vreemde havens moet verzorgen, eventueel hunne evacuatie moet dekken, dat de scheepvaart tegen onwettige overlast moet beschermen, dat den Staat moet vertegenwoordigen bij belangrijke gebeurtenissen in het buitenland of indien zulks om andere redenen gewenscht wordt geacht.

Zoo werden, om ons tot de laatste 20 jaren te beperken, in 1923 door Hr. Ms. „Tromp” de belangen der Nederlandsche onderdanen in Smyrna beveiligd, toen deze stad door de Turken op de Grieken was veroverd, in 1927 door Hr. Ms. „Sumatra” te Shanghai, toen deze stad in handen van de Kuo Min Tang-partij viel, in 1932 en in 1937 door Hr. Ms. „van Galen” te Shanghai, tijdens de herhaalde worsteling tusschen China en Japan in — en om deze stad. Voorts werd in het raam van deze taak in 1937 en 1938 de Nederlandsche koopvaardij in de Straat van Gibraltar door oorlogsschepen onder convooi genomen, om aanhouding door Spaansche oorlogsschepen van de partij van Generaal Franco te voorkomen.

Tenslotte vallen onder deze imperiale vredestaak de bezoeken van Hr. Ms. „Zeeland” aan La Guayra in 1922, na het herstel van normale diplomatieke betrekkingen met Venezuela, van Hr. Ms. „Java” aan Tokio in 1928 ter vertegenwoordiging van den Staat bij de troonsbestijging van den Keizer van Japan, van Hr. Ms. „Java” aan Spithead in 1937 bij de vloot-revue ter eere van de kroning van den Koning van Groot-Brittannië, en de vele reizen van oorlogsschepen in alle jaren voor vlagvertoon in het buitenland, waarbij de groote onderzeeboot-reizen van Hr. Ms. „K 13”, door het Panama-kanaal naar Indië in 1926, van Hr. Ms. „K 18” rond de Kaap naar Indië in 1934 en 1935 en van Hr. Ms. „O 16” naar Washington in 1937 in het bijzonder vermeld moeten worden.

Bij dit overzicht moet al dadelijk worden aangeteekend, dat de reizen naar China, Japan en Australië, herhaaldelijk werden opgedragen aan schepen, welke tot de vloot in Ned. Indië behoorden, dus stonden onder de bevelen van den Commandant der Zeemacht onder opperbevel van den Gouverneur-Generaal.

Wat de vredestaak betreft is de Koninklijke Marine dus een imperiaal orgaan. Belangrijker is echter de vraag, hoe haar oorlogstaak moet worden gezien, want tenslotte blijft de Kon. Marine een onderdeel van de weermacht, wier *raison d'être* niet de vrede, doch de oorlog is.

Ten aanzien van de aan de Kon. Marine toegedachte oorlogstaak gaf de Regeering bij monde van den Minister van Oorlog, Minister van Marine a.i., Generaal Pop in 1921 in de memorie van toelichting op het Voor-ontwerp Vlootwet 1922, de volgende richtlijnen:

„Taak der vloot:

„In Nederland: het verleenen van steun aan de land-
„macht in hoofdzaak door het afsluiten en versperren van
„zeegaten en riviermonden, terwijl door onderzeebooten
„voor het bij de verdediging van het zeefront onmisbare
„offensieve element zal zijn te zorgen.

„In Indië: door actie in zee te beletten, dat een vijand
„met betrekkelijk geringe middelen in den Archipel vasten

„voet verkrijgt, zijn doordringen daarin te vertragen, zijn „transportvloot verliezen toe te brengen, zijn verbindingen „te bedreigen en eindelijk deel te nemen aan de locale „verdediging der steunpunten.”

Men ziet, dit zijn duidelijk twee van elkaar gescheiden taken, de eene in het moederland, als onderdeel der kustverdediging, de andere in Indië, eveneens als onderdeel der kustverdediging, zij het ook in dat groote eilandennrijk, wat grootscher van opvatting dan in het moederland.

De Defensie-grondslagen voor Ned. Indië van 1927 gaven van de taak van de vloot een nieuwe omschrijving. Zij zeggen o.m.:

„1. Doel van de weermacht in Nederlandsch-Indië:

„a. handhaving van het Nederlandsch gezag in den „Archipel tegen onrust of verzet binnen de grenzen, ver- „zekering van rust en orde;

„b. vervulling van den militairen plicht als lid van de „Volkengemeenschap tegenover andere volken.

„3. De taak omschreven sub 1b beperkt zich — afge- „zien van de deelneming met beschikbare middelen aan „een gemeenschappelijke actie met anderen — tot hand- „having van een strikte neutraliteit in conflicten tusschen „andere mogendheden.

„Onverminderd de bevoegdheid van den Gouverneur- „Generaal om bij het uitbreken van internationale con- „flicten naar eisch van de dan bestaande omstandigheden „over land- en zeemacht te beschikken, wordt voor vast- „stelling van organisatie en uitrusting van de weermacht „er van uitgegaan, dat de neutraliteits-handhaving op „Java wordt vervuld door het Leger met steun van de „Vloot; in de gewesten buiten Java door de Vloot, die „daarbij op bijzonder kwetsbare punten door het Leger „wordt gesteund.

„8. Indien Ned. Indië ondanks het ernstig pogen om „buiten den oorlog te blijven, daarin toch betrokken „wordt, zal de aanwezige weermacht met de voorhanden „middelen zich zoo goed mogelijk tegen elke bezetting

„van ons gebied verzetten, in afwachting van den steun,
„die ons mocht worden verleend.”

Men ziet, dat dus ook deze nieuwe grondslagen in ietwat vagere termen aan de zeemacht slechts een taak toebedeelden in de kustverdediging, want die taak is beperkt tot het „zich zoo goed mogelijk tegen elke bezetting van ons gebied verzetten”. Dit is dus een zuiver regionale oorlogstaak.

De regeling van de bevelvoering is met deze regionale oorlogstaak in overeenstemming.

In het Rijk in Europa staat de zeemacht onder het opperbevel van den Opperbevelhebber van Land- en Zee-macht, in Ned. Indië onder dat van den Gouverneur-Generaal, in Curaçao en Suriname onder dat van den betreffenden Gouverneur.

Naar deze regeling van de bevelvoering is de zeemacht dus gescheiden in verschillende deelen, welke ieder van den regionalen bevelhebber een regionale oorlogstaak krijgen toebedeeld.

Een imperiale oorlogstaak heeft de Koninklijke Marine naar deze richtlijnen niet.

Het is begrijpelijk dat bij velen, gedachtig aan deze gesplitste oorlogstaak, de meening moest postvatten, dat een Staatsmarine niet de juiste organisatie-vorm voor onze zeemacht kon zijn, doch dat wij daarentegen een bij de gesplitste oorlogstaak passende, gesplitste zeemacht moesten hebben. In verband hiermede is het vraagstuk der splitsing van de Marine en dat van de opheffing van een afzonderlijk Departement van Marine in de jaren tusschen 1919 en 1934 herhaaldelijk gezien.

Zoo bleek de Regeering in 1920 van meening, dat een Staatsmarine onontbeerlijk was, omdat een splitsing in strijd zou zijn met de bestaande staatkundige verhoudingen tusschen Nederland en zijn koloniën. Evenwel wenschte zij voor de bemanning van het voor Nederl. Indië bestemde deel der vloot zooveel mogelijk gebruik te maken van in dat gebiedsdeel beschikbare Europeesche

en inheemsche krachten, opdat in Nederland niet langer een aanzienlijk grootere sterkte aan personeel zou moeten worden onderhouden, dan voor de vloot hier te lande gevorderd werd.

In de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer op de Marine-begroting voor het jaar 1921 verklaarde zij, dat de hoofdtak van de Nederl. Marine ligt in de beveiliging en de handhaving van ons gezag binnen den Ned.-Ind. Archipel. Zij stemde geheel in met de bezwaren, die sommige leden hadden tegen splitsing der vloot om redenen van technischen, materieelen en personeelen aard. Zoolang Indië, evenals op velerlei ander gebied, nog niet op marine-gebied zichzelf geheel kon helpen, moest, afgescheiden van andere overwegingen, Nederland in dit opzicht leiding blijven geven.

In de memorie van toelichting op de marine-begroting voor 1924 kondigde de Regeering de splitsing van het marine-personeel aan, omdat zij daarvan bezuiniging verwachtte.

Het duidelijkst sprak de Regeering zich bij monde van Minister Lambooy echter uit in de memorie van toelichting op de marine-begroting voor 1926, waar zij het volgende verklaarde:

„De Regeering is van meening, dat de verantwoorde-
„lijkheid voor de verdediging van Nederl. Indië in haar
„geheel moet berusten bij den Minister van Koloniën.

„Door het aanvaarden van een beperkte doelstelling
„voor de Indische weermacht toch, is het karakter der
„maritieme defensie van meer lokalen aard geworden;
„voor de bescheiden taak, die de marine bij de verdediging
„der Nederlandsche kust heeft te vervullen, kan over het
„algemeen met veel eenvoudiger materieel worden vol-
„staan dan noodig is voor den dienst in Ned. Indië. Wel
„is waar zal het, in geval van nood, onder bepaalde om-
„standigheden niet geheel uitgesloten behoeven te zijn,
„marine-materieel van het Rijk in Europa ter versterking
„naar deelen daar buiten te zenden, doch het zou niet
„logisch zijn een systeem te bouwen op iets, dat men wel

„niet geheel uitgesloten behoeft te achten, doch dat als „regel stellig niet bestaat.

„De wederkeerige steun, die den grondslag vormde „voor het huidige systeem en die in de bezwaren, aan het „tegenwoordige stelsel verbonden, deed berusten, kan dus „als basis voor de maritieme organisatie niet langer blij- „ven gelden en mitsdien voert de richting, waarin de ma- „ritieme defensie zich heeft ontwikkeld, noodzakelijk tot „een marine voor Nederland en een voor Nederlandsch- „Indië."

Men ziet het, uitgaande van de regionale oorlogstaak der zeemacht, spreken sterke argumenten vóór haar splitsing. De tegen die splitsing aangevoerde argumenten waren van technischen, materieelen, personeelen aard, van financieelen aard omdat volgens berekeningen in de Cie Idenbrug de splitsing in totaal hoogere kosten zou veroorzaken, en van krijgskundigen aard, in zooverre men bij een ongesplitste marine gemakkelijker strijdkrachten van het eene gebiedsdeel op een meer bedreigd ander gebiedsdeel zou kunnen inzetten.

Nu wordt men bij aandachtige beschouwing getroffen door het feit, dat al deze argumenten vóór en tegen een gesplitste vloot, evenzeer kunnen worden aangevoerd vóór en tegen een gesplitst leger. Waar bij de zeemacht de argumenten vóór een Staatsmarine blijkbaar overheerschten, daar is het verwonderlijk, dat zelfs nimmer gesproken is over samenvoeging der beide legers. Er is een zekere analogie tusschen die vraagstukken, dus ook een inconsequentie, dat de landmacht wél gesplitst is en de zeemacht niet.

Tenzij er tóch een imperiale taak voor de zeemacht mocht wezen, welke de beide legers missen, een taak dus, gelegen buiten het grondgebied van één der samenstellende deelen van ons imperium, een taak welke het imperium in zijn geheel raakt.

Die taak staat nog nergens omschreven, zij is hoogstens uit sommige uitlatingen der Regeering aan te voelen, zij vormde vermoedelijk de basis — zij het ook kennelijk

onbewust — voor het verzet in marine-kringen tegen de opheffing van het afzonderlijke Departement van Marine, zij stond wellicht op den achtergrond van het terugschrikken voor de splitsing der Marine, zij zou een verklaring kunnen geven voor de inconsequentie in onze weermachtsorganisatie.

De belangrijke studie van Professor Mr. J. A. Eigeman: Opperbevel en Staatsmarine, werpt een helder licht op dit vraagstuk van de eenheid der Staatsmarine, gezien uit Staatsrechtelijk oogpunt. In het volgende zal dit vraagstuk uit krijgskundig oogpunt worden gezien en getracht worden duidelijk aan te toonen, dat een imperiale oorlogstaak voor de Kon. Marine inderdaad bestaat en dat zij zelfs de meest essentiele en verreweg belangrijkste taak van de zeemacht is.

Daartoe zal allereerst een korte schets worden gegeven van ontstaan en ondergang van ons eerste imperium en van den invloed, welke de zeemacht daarop had als imperiaal machtsinstrument. Aan de hand van die geschiedenis zullen eenige leidende beginselen worden ontwikkeld, welke juistheid aan de geschiedenis van andere wereldrijken zal worden getoetst. Daarna zal een schets worden gegeven van het heden, waaruit vanzelf eenige stellingen naar voren zullen komen.

Toen de opstand tegen Spanje, die aan de Republiek der Vereenigde Nederlanden het aanzien zou geven, uitbrak, waren de Hollandsche en Zeeuwsche steden reeds van groote beteekenis voor de zeevaart. De Hanze was reeds lang voorbij gestreefd, dank zij de zeer gunstige geografische ligging in het mondingsgebied van de belangrijkste rivier in Europa. De zee zou dan ook een zeer voorname rol gaan spelen in het verloop van den opstand tegen Spanje.

Men weet hoe alle moedige pogingen om den opstand van de landzijde te steunen mislukten, hoe slechts van de zee de bevrijding kwam van het Spaansche juk, toen op den 1en April 1572 den Briel in handen van de Watergeuzen viel. Op den Briel volgden weldra Vlissingen en

Veere, daarna Enkhuizen, Hoorn en geheel Noord-Holland beNoorden het Y. De Watergeus maakte Holland en Zeeland vrij en legde de basis voor de onafhankelijkheid ook der andere provincies.

Het ingrijpen van een sterk Spaansch leger leidde daarna wel tot den val van Zutphen, Naarden en Haarlem, maar Alkmaar werd reeds ontzet door den Watergeus, evenals later Leiden. Men kan dus gerust zeggen dat de opstand te water werd gewonnen, dat de zeeslagen op de Zuiderzee in 1573 tegen Bossu en bij Reymerswaal in 1574 tegen Romero, in wezen de beslissing brachten over de onafhankelijkheid der Nederlanden. Zoolang de heerschappij ter zee in Noordzee en binnenzeëen in onze handen was, kon Spanje zich hier in de Noordelijke Nederlanden niet handhaven, ondanks zijn destijds ontzaglijke militaire macht. Alle rijkdommen, die de Spaansche zilvertloten uit de beide Amerika's aanvoerden, konden niet voorkomen dat de Spaansche troepen voor Leiden (1574) en Zieriksee (1576) aan het muiten sloegen, bij gebrek aan betaling; het baatte den Spaanschen koning niet dat hij goud en zilver had in Spanje, nu hem door den Watergeus werd belet die schatten op veilige wijze naar zijn landvoogd in de Nederlanden over te maken.

Terzelfdertijd dat de Spaansche landvoogd met voortdurend nijpend geldgebrek te kampen had, bloeide in het opstandige Noorden de koophandel, stroomden de rijkdommen daar toe, ondanks de verwoesting van het land, ten deele door de krijgsbenden, ten deele door de moedwillig veroorzaakte overstromingen.

De zee redde Holland niet alleen van de Spaansche dwingelandij, maar maakte het bovendien rijk en welvarend. In die eerste 10 jaren van onzen opstand was de Nederlandsche koopvaardij in voortdurenden groei, de Nederlandsche schipper verzorgde het vervoer der rijke Amerikaansche en Indische ladingen uit Lissabon en Spanje naar alle West- en Noord-Europeesche havens. De Hollander werd de vrachtvaarder van Europa, Hollandsch de zeetaal bij uitnemendheid, de meridiaan van

Amsterdam de standaardmeridiaan voor de zeekaarten.

Die ontwikkeling ging echter niet zonder strijd. Hoezeer Spanje ook een landmacht was gebleven, ondanks zijn groote overzeesche koloniën, toch was het belang van de zee op den duur tot zijn heerschers doorgedrongen. Nadat in 1580 Portugal door Spanje was veroverd, werden Nederlandsche schepen in de Spaansche havens niet meer toegelaten. Men hoopte den Hollander daarmede een gevoelige slag toe te brengen en inderdaad was dit ernstiger voor de zee-republiek, dan de overstroming van haar akkerland. Men zon dus op middelen om aan het Spaansche verbod te ontkomen, door de stapelplaatsen van de koloniale producten in Spanje en Portugal te omzeilen en de producten rechtstreeks naar de Nederlandsche koopsteden te vervoeren. Een groote hinderpaal stond hierbij echter in den weg, n.l. de Spaansche vloot. Al was Spanje nimmer in staat geweest in de Nederlanden en op de Noordzee het meesterschap ter zee in handen te krijgen, in de Spaansche zeën en verder boezemde zij nog een groot ontzag in. Zoo kwam het, dat de uitbreiding van onze koopvaardij naar Verre Gewesten pas voortgang kon hebben, nadat Engeland in 1585 in oorlog was gekomen met Spanje en de Spaansche Armada in 1588 door de Engelschen en Nederlanders in het Kanaal was verslagen.

De weg was nu vrijgemaakt en reeds in 1590 begint de Straatvaart, door de Straat van Gibraltar naar Italië en naar de Levant en ook de Guinee en Brazielvaart. In 1598 volgt dan, na eenige vruchteloze pogingen om langs andere wegen Indië te bereiken, de eerste schipvaart naar Java, weldra gevolgd door de oprichting der Oost- en West-Indische Compagniën.

Ook na de overwinning van 1588 verliep deze uitbreiding van den zeehandel niet zonder strijd. Samen met Engeland bleven wij de volgende jaren in het offensief op de Spaansche kusten, in 1596 nam een gecombineerde vloot zelfs Cadiz.

Nadat Engeland in 1604 vrede had gesloten met Spanje, rustte de geheele zee-oorlog verder op Nederlandsche

schouwers. De jonge Oost-Indische Compagnie, die in 1605 Ambon vermeersterd had, bemerkte spoedig dat de Spanjaard uit de Philippijnen, een geduchter tegenstander in den Archipel was, dan de Portugees. Ternate en Tidore kwamen in Spaansche handen, het gevaar dreigde dat Spanje onze V.O.C. uit Indië zou verdrijven.

De Regeering in Den Haag kwam de Compagnie te hulp, echter niet — zooals men na de geciteerde regeeringsuitspraken der laatste jaren zou verwachten — door oorlogsschepen naar Indië te zenden en de maritieme defensie daar regionaal te versterken, doch door een sterke vloot te zenden naar Spanje, naar het centrum van de vijandelijke zeemacht. De Regeering uit die dagen zag de zeemacht dus wel degelijk als imperial machtsinstrument, welks werking over de geheele aardbol voelbaar moest zijn. Door een krachtige vloot naar Spanje te zenden dwong zij den tegenstander immers zelf ook in Europa geconcentreerd te blijven, dus belette zij hem versterkingen te zenden naar de Philippijnen. Ondanks de nederlaag, die onze vloot van 1606 in de Spaansche wateren leed, waarbij Reynier Claeszen zijn roemrijk einde vond, werd het strategische doel dan ook bereikt. De nederlaag van 1606 werd overigens het volgende jaar meer dan goedgeemaakt door de groote overwinning, welke Jacob van Heemskerck in de baai van Gibraltar bevocht, waarbij een Spaansche vloot geheel vernietigd werd. Zoo beveiligde de zeemacht bij Gibraltar de V.O.C. in de Molukken, voorzeker een imperiaal succes.

In de volgende jaren ging de uitbreiding in Indië gestadig voort, de Engelschen verschenen echter als gevaarlijker concurrenten dan de Portugeezen. Jan Pieterszoon Coen wist hen in 1619 met de Compagniesvloot te verdrijven en in de geheele 17e eeuw heeft Engeland in den archipel geen kans gekregen. De reden daarvan is gemakkelijk aan te geven, onze zeemacht in Europa was sterk genoeg om Engeland te beletten groote machtsmiddelen naar het Verre Oosten te zenden.

Toen in 1621 het 12-jarig bestand afliep, begon ook

dadelijk de verdere uitbreiding van ons gebied in Indië, ten koste van de Portugeezen. Toch is het ook nu weer merkwaardig, dat de belangrijkste successen, de verovering van Malakka en van het grootste deel van Ceylon, spoedig volgden na de groote overwinning bij Duins, waar Tromp in 1639 een Spaansch-Portugeesche vloot onder Oquendo vernietigde en nadat het volgende jaar een tweede vloot door Loos werd verslagen op de kust van Brazilië.

Ook hier waren het zeeslagen in andere werelddeelen, die den weg voor de V.O.C. in Oost-Indië openbraken.

Ons oude wereldrijk werd dus imperiaal gevestigd, doordat wij het meesterschap ter zee bevochten overal waar de vijand te grijpen was. Toen de zee aan ons was, toen volgden de overzeesche gebiedsuitbreidingen bijna onafwendbaar. Er moest wel om gevochten worden, doch die strijd konden wij niet verliezen; men kon een aanval van ons een enkele keer afslaan, men kon ons echter niet beletten opnieuw aan te vallen en op den duur viel de eene sterkte na de andere ons in handen.

In de tweede helft van de 17e eeuw voerden wij drie verbitterde oorlogen met Engeland om het bezit van de zee. Den eersten oorlog verloren wij, maar den tweeden en derden oorlog werden door ons ter zee gewonnen. Toen Engeland in 1674 vrede sloot, was de Nederlandsche zeemacht op het toppunt van haar glorie, merkwaardig genoeg de V.O.C. eveneens. In al die oorlogsjaren van 1652 tot 1674 ging haar uitbreiding gestadig voort, in 1658 werd de verovering van Ceylon voltooid, in 1661 volgde de kust van Malabar, in 1669 was het machtige rijk van Makassar definitief onderworpen. In 1672 verscheen een Fransche vloot in Indië, om de V.O.C. daar aan te vallen, doch werd door de Compagniesvloot onder Rijclof van Goens verslagen. Dank zij de sterke zeemacht in Europa, was ook het rijk overzee veilig.

Helaas is die toestand niet blijven bestaan. Op den ongeluksdag in 1672, toen het gepeupel Johan de Witt vermoordde, toen bracht het ook den maritiemen geest

van de landsregeering om het leven. De vloot, de scheping van Johan de Witt, deed nog haar plicht, doch toen in 1674 het groote gevaar voor de kust was geweken, doordat Engeland vrede sloot, was de belangstelling voor de vloot verdwenen. In 1676, nog geen 3 jaren na zijn schitterende overwinning bij Kijkduin op de verzamelde vloten van Engeland en Frankrijk, sneuvelde onze grootste Admiraal, de Ruyter, aan het hoofd van een veel te zwakke vloot tegen de Franschen. Kort na zijn dood werd deze vloot in Sicilië door de Franschen overvallen en grootendeels vernield.

Nadat de vloot in 1688 de revolutie in Engeland had mogelijk gemaakt door den overvoer van den Prins van Oranje en van zijn leger te dekken, volgde het bondgenootschap met Engeland, dat de definitieve ondergang van onze zeemacht zou brengen. Bij het bondgenootschap werd bepaald, dat van iedere vloot $\frac{3}{5}$ der schepen Engelsch zou zijn, $\frac{2}{5}$ Nederlandsch, dat het opperbevel altijd in Engelsche handen zou liggen en dat in de krijgraden de oudste Hollandsche admiraal zou zitten beneden den jongsten Engelschen kapitein. In den 9-jarigen oorlog, door ons met Engeland tegen Frankrijk gevoerd, droeg de Nederlandsche zeemacht $\frac{2}{5}$ der lasten; doch alle winsten waren aan Engeland. Toen Prins Willem III in 1702 kinderloos overleed, kort nadat de Spaansche successieoorlog was uitgebroken, liet men den zee-oorlog geheel aan Engeland over; de Nederlandsche zeemacht, nog 30 jaren tevoren de sterkste ter wereld, verschrompelde. Aan het einde van dezen oorlog, in 1715, beteekende zij bijna niets meer.

Aanvankelijk ondervond het Nederlandsche wereldrijk geen onherstelbare gevolgen van den achteruitgang van de zeemacht. Engeland was bondgenoot en beschermde dus de Nederlandsche vlag, zij het ook niet zonder betaling. De groei van het Nederlandsche zeezeven kwam tot staan; Engeland kwam snel op, ook als wereldrijk, echter aanvankelijk vooral in Amerika en in Vóór-Indië. Het Hollandsche imperium, zooals het toen was geworden,

breidde zich dus niet meer uit, doch was overigens betrekkelijk veilig onder Engeland's hoede.

Toch kon deze toestand niet stabiel zijn. Het eerste conflict met den beschermer Engeland moest alle welvaartsbronnen van Holland afsnijden. Zoo nu en dan drong het bewustzijn hiervan tot de regeerders door, vooral na het einde van het tweede stadhouderlooze tijdperk.

Inmiddels was de Republiek in den Oostenrijkschen successie-oorlog van 1742—'48 nog Engeland's bondgenoot, de vloot echter geheel vervallen. In den volgenden oorlog, den zevenjarigen oorlog van 1756—1763, verklaarde de Republiek zich neutraal. Engeland nam wraak door den handel van Holland de grootst mogelijke overlast aan te doen. Voor het eerst bleek nu ook in Indië Engeland's macht.

Hoewel formeel geen verband bestond tusschen de oorlogsvloot in het moederland en de Compagniesvloot in Indië, had zich het merkwaardige feit voorgedaan dat toen de zeemacht in het moederland in het niet zonk, hetzelfde geschiedde in de kolonie. Was de Compagnie in 1672 nog in staat geweest een krachtig Fransch eskader op zee te verslaan, in 1750 was zij zelfs machteloos tegen de inlandsche zeeschuimers. Zij moest het lijdelijk aanzien dat na de onderdrukking van de groote Bantamsche opstand, de Lampongs een nest van zeeschuimers werden, gelegen aan de belangrijke Straat Soenda, de toegangspoort tot den archipel voor alle Kaapvaarders. Later legden de zeeschuimers zelfs een sterkte aan ten Zuiden van Anjer, waartegen generaal Daendels in 1809 het hoofd stiet, toen hij deze sterkte van de landzijde trachtte te nemen.

Tijdens den zevenjarigen oorlog bleek nu voor het eerst hoe de Engelsche zeemacht in het Verre Oosten de Compagnie geheel de baas was geworden. Zeven Compagnieschepen werden op de Hoogly door Engelsche Compagnieschepen met geweld aangehouden en opgebracht.

Zoo naderde het jaar der afrekening 1780. Sedert 1775

waren de Noord-Amerikaansche koloniën tegen Engeland in opstand, sedert 1778 was hieruit een nieuwe oorlog ontstaan tusschen Engeland eenerzijds en Frankrijk en Spanje anderzijds. De Fransche zeemacht was in de voorafgaande jaren aanzienlijk versterkt, technisch en wetenschappelijk zelfs beter geworden dan de Britsche zeemacht. Ook Spanje bezat weder een groote vloot, zij het ook minder krijgshaftig. Numeriek had Engeland in dezen oorlog geen overmacht, het moest zich met zijn vele kwetsbare zeeverbindingen en koloniën meer verdedigen, dan dat het kon aanvallen.

Holland had zich wederom neutraal verklaard, het hoopte van de moeilijkheden van den Britschen concurrent te profiteeren en zich meester te kunnen maken van een deel van den handel met de opstandige koloniën. Op St. Eustatius in de West ontstond een centrum van contrabande-handel.

Inmiddels vreesde men in Engeland in 1779 een Fransche invasie, niet ten onrechte, want de sterkte-verhouding der vloten was in sommige perioden in het voordeel van Frankrijk en Spanje. Men eischte van de Republiek dus steun ter voldoening aan het oude verdrag van 1688. De Republiek weigerde; daarentegen kregen de opstandige kolonisten een leening in Amsterdam en viel den Engelschen een concept-handelsverdrag tusschen hen en Amsterdam in handen. Engeland zocht nu een motief voor den oorlog, want op Holland's hulp kon men niet rekenen, als vijand behoefde men Holland niet te vreezen, wegens de zwakte van zijn vloot, en men kon dus hopen zich voor het verlies der Amerikaansche koloniën te kunnen schadeloos stellen door het nemen van Holland's koloniale bezit. Toen de Republiek in 1780 wilde toetreden tot het verbond van gewapende neutraliteit, werd dit als motief aangegrepen om Holland den oorlog te verklaren.

Deze 4e Engelsche oorlog, welke ondanks de langdurige spanning, die daaraan vooraf ging, voor velen in den lande als een groote verrassing kwam, bracht ons land

ontzettende verliezen aan schepen en aan handel. De koopvaardij werd vrijwel vernietigd; de V. O. C. had in al die oorlogsjaren van 1781 tot 1783 bijna geen verbinding met het moederland en leed dientengevolge dusdanige verliezen, dat zij kort na den oorlog ten gronde ging; de stad Amsterdam verloor haar positie als eerste handelsstad van Europa, Londen nam haar plaats in.

Wat er verder met ons land gebeurde, de binnenlandsche twisten, gevolgd door het herstel van de Stadhoudelijke waardigheid door een Pruisisch leger, de kort daarna volgende inéénstorting van de Republiek, tenslotte eindigende met de inbezitneming van alle koloniën door Engeland en met de inlijving van het moederland bij Frankrijk, was mede het gevolg van den 4en Engelschen oorlog. Weliswaar verloor ons imperium in dien oorlog, dank zij de bescherming, welke de Fransche zeemacht ons verleende, bijna geen grondgebied, doch wel verloren wij de zee, en dat was blijkbaar voldoende om het imperium zijn grondslag te ontnemen.

Allereerst moet nu worden gewezen op de evenwijdigheid tusschen de geschiedenis van het imperium en die van de zeemacht. Zoolang onze zeemacht sterk was, groeide en bloeide het imperium, zoodra onze zeemacht verschrompelde hield de groei van het imperium op en begon ook daarin de achteruitgang, de inwendige verrotting, zoodat na 80 jaren, de eerste krachtige stoot van buiten de inéénstorting moest brengen.

Eenzelfde geschiedenis doorliepen andere maritieme wereldrijken, zooals Portugal, dat zich slechts staande kon houden als semi-vasal van Engeland, Spanje en Frankrijk. Blijkbaar is er dus verband tusschen den welstand van een maritiem wereldrijk en die van zijn zeemacht. Dat verband is onmiddellijk te verklaren, als men zich realiseert, dat de zee de weg is, welke alle deelen van een maritiem wereldrijk onderling verbindt. Langs dezen weg zijn alle maritieme wereldrijken gegrondvest, langs dezen weg worden zij samen gehouden. De zee met de daarop varende schepen vormt het bindmiddel, dat de

deelen van een dergelijk Rijk bijeen houdt. Wordt dat bindmiddel ondeugdelijk, dan valt het Rijk uitéén in losse scherven, welke in vele gevallen afzonderlijk niet levensvatbaar zijn en dan worden geassimileerd door andere rijken, in andere gevallen een eigen weg gaan volgen. In ieder geval echter is daarmee het oorspronkelijke imperium verdwenen. De zee vervult in een maritiem wereldrijk dus de rol van universeel transport-orgaan, dezelfde rol als die van het bloed in een dierlijk lichaam, voorwaar een zeer vitale rol voor het leven van het geheel.

De taak van de zeemacht is nu, dat transport-orgaan, dat bindmiddel van het wereldrijk, intact te houden. De zeemacht is de heerscheres over het bindmiddel, dat is haar ware rol. Beseft men dat goed, dan is het ook duidelijk, dat naast den land-oorlog, welke zich ten doel stelt het land te beheerschen, en los daarvan, de zee-oorlog bestaat, met het doel de zee te beheerschen. En waar de zee universeel is, het bindmiddel dat alle deelen van een imperium verbindt, daar is het wel duidelijk dat een zee-oorlog nimmer regionaal gevoerd kan worden, doch altijd een imperiale oorlog is, welks uitslag het imperium in zijn geheel redt of doet ondergaan. Daarbij is het betrekkelijk om het even, waar de beslissing valt, nabij het moederland of nabij één der overzeesche gebieden of wellicht geheel ergens anders; de vernietiging van een vijandelijk eskader, waar ook ter wereld, maakt den tegenstander in de geheele wereld zwakker. De zeemacht is dus een imperiaal instrument.

Een vaste regionale indeeling, met voor ieder onderdeel een regionale taak onder regionaal opperbevel, slaat haar met lamheid en maakt haar ongeschikt voor haar essentiele taak, te strijden om het meesterschap ter zee. Om deze stelling te staven moge nog een korte blik worden geworpen op een episode van den 4en Engelschen oorlog, de strijd van den Franschen Admiraal Suffren tegen den Engelschen Admiraal Hughes in den Indischen Oceaan.

Toen de oorlog met Holland stond uit te breken, rustte Engeland een expeditie uit onder kommandeur Johnstone, met het doel de Kaap, het belangrijkste steunpunt aan den zeeweg naar Indië, op onze Republiek te veroveren. Van de Engelsche plannen lekte één en ander uit en de Fransche Regeering, beducht dat de Kaap in Engelsche handen zou vallen en dat daarmede de graanschuur voor de Fransche vlootbasis in den Indischen Oceaan, Ile de France, verloren zou gaan, zond een eskader onder Schout bij Nacht Suffren om de Kaap te redden. Suffren liep de haven van Porto Praya op de Kaap Verdische eilanden aan om water te laden en vond daar bij toeval de geheele Britsche expeditie, eveneens bezig met water laden. Zonder zich een oogenblik te bedenken viel hij aan, in de hoop den vijand reeds hier te kunnen verpletteren en daarmede niet alleen de Kaap te redden, doch tevens aan de Fransche vloot gedurende langen tijd een overmach^t in den Indischen Oceaan te verzekeren. De aanval mislukte, de Fransche verliezen waren nog zwaarder dan de Engelsche, maar de moreele winst was geheel aan Fransche zijde, want toen eenigen tijd later Johnstone aan de Kaap verscheen en bemerkte dat Suffren hem daar reeds vóór was, toen waagde hij den aanval niet meer doch keerde onverrichter zake naar Engeland terug. Zoo werd de Kaap gered bij Porto Praya.

Suffren werd kort daarna benoemd tot opperbevelhebber der Fransche strijdkrachten in den Indischen Oceaan en stond hier met ongeveer gelijke krachten tegen den Engelschen Admiraal Hughes. Met een buitengewone hardnekkigheid werd door beiden gedurende 2 jaren om het meesterschap ter zee gevochten, waarvan de geheele oorlogvoering in Indië afhing, omdat alle belangrijke verbindingen over zee liepen. In 1782 leverden zij 4 zeeslagen, in 1783 nog een vijfde, allen onbeslist, ofschoon het strategische voordeel tenslotte bij Suffren lag, want hij had zijn tegenstander de beste vlootbasis, Trincomale op Ceylon (aanvankelijk Hollandsch, doch in 1781

door Hughes genomen) weder ontnomen en bovendien in den laatsten slag gedwongen naar het ver verwijderde Bombay te zeilen, waardoor het Engelsche leger op de Oostkust van Vóór-Indië van al zijn verbindingen was afgesneden. De vrede redde het van den ondergang.

Deze krachtige oorlogvoering ter zee hield het meesterschap over den Indischen Oceaan dusdanig omstreden, dat daardoor Ceylon en bijna alle Nederlandsche bezittingen in den Archipel (met uitzondering van eenige kantoren ter Westkust Sumatra, welke door de Engelschen uit Benkoelen waren bezet) werden beschermd. De Hollanders uit die dagen hadden voor het verband tusschen het verloop van dien zee-oorlog en de veiligheid van hun bezittingen echter weinig begrip. Zij zagen den oorlog slechts als het regionaal verdedigen van grondgebied en zoo zien wij dan ook dat gedurende de geheele campagne van Suffren, het eskader van de V.O.C., bestaande uit 7 oorlogsschepen onder Schout bij Nacht Schrijver, werkeloos kruiste in Straat Soenda en later in Straat Malakka, voor de regionale defensie. Als men bedenkt dat de Fransche en Engelsche eskaders in den Indischen Oceaan ieder circa 12 schepen telden, waarbij velen van hetzelfde charter als de compagniesschepen, dan moet men Admiraal Richmond in zijn interessante werk „The Navy in India” wel gelijk geven als hij schrijft: „Further, a „strange idea had, for many years, found a permanent „lodgment in the minds of Dutch statesmen. They apparently considered the proper use of a fleet in naval „defence was to confine it to forming a portion of the „local defences of a port, from whence it must not be „moved: the theory of localised force. Thus the French „found it no easy matter to persuade them to move their „force from the Texel, while in the Far East the strong „squadron of seven 64-gun ships under Schryver clung „limpet-like to Batavia, when by crossing the Bay of „Bengal and joining Suffren they could hardly have „failed in crushing Hughes and obtaining what terms „they liked in India and the East.”

In 1783 werd uit Nederland, waar de vloot belangrijk versterkt was, bovendien nog een eskader van 8 kleine slagschepen naar de Kaap gezonden, ter verdediging van de Kaap-kolonie. Ook deze regionale verdedigingsgedachte werkte verlamdend op de oorlogvoering ter zee. Zou de Nederlandsche Regeering uit die dagen de vloot gezien hebben als imperiaal machtsinstrument, dan zou Suffren in zijn strijd met Hughes niet met ongeveer gelijke krachten, doch met een bijna dubbele overmacht hebben geageerd en zou — mede gezien de vastberadenheid en moed, waarvan de Hollandsche zeemacht in 1781 in den slag op de Doggersbank had blijk gegeven — het meesterschap ter zee vermoedelijk geheel in Fransch-Nederlandsche handen hebben gerust en aan het Britsche rijk in Indië wellicht een einde zijn gemaakt. Nog belangrijker evenwel zou een beslissende overwinning in den Indischen Oceaan met de vernietiging van het aldaar ageerende Britsche eskader zijn geweest in zijn gevolgen op den oorlog in Europa, want een zoo zwaar verlies zou tengevolge kunnen hebben, dat de krachtsverhoudingen ter zee in hun geheel, die tijdens dezen oorlog in evenwicht waren, in het nadeel van Engeland zouden zijn omgeslagen.

Ook defensief werkte de regionale verdedigingsgedachte in den 4en Engelschen oorlog funest; door het binden der vloten aan beperkte gebieden was de Nederlandsche koopvaardij, welke in dien tijd nog steeds één der grootste handelsvloten vormde, bijna overal zonder bescherming. Dit had het merkwaardige resultaat, dat ondanks het feit, dat de Britsche vloot de zeën nergens volkomen kon beheerschen, waardoor de Britsche verliezen aan koopvaarders zelfs veel grooter waren dan de Fransche verliezen, de Nederlandsche koopvaardij in dezen oorlog vrijwel vernietigd werd. Dat dit niet geschiedde in een oorlog tegen een overmachtig Engeland op zee, doch in een oorlog, waarin Engeland er moeilijker voorstond dan ooit sedert onzen tweeden Engelschen oorlog en van overmacht aan Engelsche zijde geen sprake

was, kan alleen verklaard worden uit het verkeerde regionale gebruik van de zeemacht. De landsregering en haar zeemacht uit die dagen zagen alleen het grondgebied, zij zagen niet de vitale beteekenis van de zee voor het imperium, zoowel als voor ieder der samenstellende deelen afzonderlijk. Zij maakten zich schuldig aan de zelfde denkfout, welke de Fransche Regeering en ook de Fransche zeemacht in de 18e eeuw, met uitzondering van enkele verlichte geesten, zooals Suffren, maakte en die uitdrukking vond in de berucht geworden woorden van Ramatuelle: „La marine française a toujours préféré la gloire d'assurer ou de conserver une conquête à celle, plus brillante peut-être, mais moins réelle en effet, de pendre quelques vaisseaux; et en cela elle s'est plus rapprochée du véritable but que l'on doit supposer à la guerre”. Die enkele schepen toch, zijn de dragers van het meesterschap ter zee, deelen van de zeemacht, die heerscht over het bindmiddel en daarmee over het bestaan van de maritieme wereldrijken.

Maar wat voor Frankrijk slechts ten gevolge had, dat zijn wereldrijk ten gronde ging doch niet het moederland, omdat het moederland het in die dagen desnoods nog zonder de zee kon stellen, dat beteekende voor Nederland de totale ondergang. Moederland en koloniën waren voor ons niet alleen als geheel, doch ook ieder afzonderlijk door hun geografische en economische structuur volmaakt van de zee afhankelijk. Zonder die zee hadden zij geen onafhankelijke levensvatbaarheid. Het verlies van de zee leidde dan ook spoedig tot dat van de onafhankelijkheid.

In 1813 werd ons wereldrijk ten deele hersteld. Het moederland bevrijdde zichzelf van het verslagen Fransche juk, de koloniën werden voor een groot deel door Engeland teruggeven.

De Engelsche Regeering uit die dagen deed zulks zeker niet uit louter grootmoedigheid; vermoedelijk begreep zij dat ons land zich zonder die koloniën moeilijk onafhankelijk zou kunnen handhaven op de strategisch en economisch zoo belangrijke positie aan den mond van den Rijn.

Men voorzag wellicht anders een economische overvleugeling door het achterland, als voorbode van een politieke overvleugeling welke men in de „low countries” niet wenschte. Men moest het Koninkrijk der Nederlanden dus wel een steunpunt over zee laten, om het in staat te stellen uit die zee de noodige economische kracht te putten, om onafhankelijk te kunnen blijven ten opzichte van het achterland.

Deze politiek is geslaagd. Nederland is niet den weg gegaan van Hamburg en Bremen, toen een nieuwe sterke staat op het continent ontstond, het bleef onafhankelijk en wist met harden arbeid de verloren rijkdommen grotendeels te herstellen. Zoo is — mede dank zij meer dan een eeuw van vrede — het huidige imperium opgegroeid, in vele opzichten sterker en beter dan het oude imperium was in de 18e eeuw, doch in enkele opzichten behebt met dezelfde eigenschappen.

Het nieuwe Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit vier, door groote zeegebieden met elkaar verbonden deelen. De eenheid van dit Rijk is nog evenzeer afhankelijk van de beheersching van de zee, als die van het oude imperium.

Wij hebben dat sterk kunnen gevoelen in de oorlogsjaren 1917 en 1918, toen door allerlei maatregelen der oorlogvoerenden de zeeweg tusschen moederland en overzeesche gewesten tijdelijk verbroken was. Hoewel die overzeesche gewesten economisch reeds een betrekkelijk onafhankelijk bestaan voerden, was het resultaat van deze scheiding bedenkelijk.

Charlotte H. van Maanen schrijft daarover in haar geschiedenis van de N.O.T.:

„De handel van Ned. Indië was door de z.g. „niet-effectieve blokkade” in de Noordzee, dientengevolge „door de maatregelen van de N.O.T., in sterke mate „teruggewezen van de Nederlandsche markt. Zij zocht „dus, daar waar het ging, andere markten op...”

Inderdaad was de scheepvaart tusschen Holland en Indië in 1916 ongeveer gehalveerd, na September 1917.

geheel verbroken, de gebruikelijke stapelplaatsen van Indische producten in Amsterdam en Rotterdam, met hun uitstekende outillage, groote kennis der producten, en jarenlange ervaring in den handel, functioneerden niet meer. De nieuwe markten, zooals New-York, waren minder goed uitgerust, vooral ook minder op dezen handel geconcentreerd, de verlegging der markten ging dus niet zonder schade voor Indië.

Nu was in die jaren de verbinding met Holland slechts beperkten tijd verbroken en bovendien de politieke constellatie in Oost-Azië minder gevaarlijk dan thans, nu de groote mogendheid in dat deel der wereld een economisch apparaat heeft opgebouwd, dat in staat en kennelijk ook bereid is een economisch losgeslagen Indië onmiddellijk te absorbeeren.

De economische losweking van Indië uit het Rijksverband, tengevolge van de verbreking der scheepvaartverbindingen, zou onder de huidige omstandigheden dus veel gevaarlijker zijn voor het voortbestaan van Nederl. Indië en ook voor de handhaving van den vrede in de Pacific, dan zij was in 1917 en 1918.

Doch behalve dat het imperium als eenheid onbestaanbaar is als het gebruik van de zee ons is ontzegd, kan ook ieder der samenstellende deelen het zonder de zee niet stellen. Om met de minst belangrijke te beginnen, heeft Suriname alleen buitenlandsche verbindingen over zee. Een industrie van eenige beteekenis heeft het niet, verlies van de zee zou ondergang van de Westersche bedrijven in Suriname beteekenen. Als Nederlandsch gebied zou het dus verloren gaan.

Hetzelfde geldt voor Curaçao. Deze eilandengroep heeft tegenwoordig een groote economische beteekenis wegens de aldaar gevestigde olie-bedrijven. Deze bedrijven ontvangen hun grondstoffen uit Venezuela en Mexico, dus van over zee, hun machines eveneens van over zee en voeren hun product over zee uit, zijn dus volmaakt op de zee georiënteerd.

Hetzelfde geldt voor Ned. Indië. Dit eilandrijk is

weliswaar ten deele nog bevolkt door economisch onontwikkelde bevolkingsgroepen, doch een blik op de in- en uitvoer-statistiek doet zien, dat ook Ned. Indië in hooge mate voor invoer en zeer hooge mate voor uitvoer op het buitenland — en dat is hier alles „over zee” — is aange-wezen. Het is dan ook niet toevallig, dat het proces der economische ontvoogding van Ned. Indië zich onder meer uit in den groei van een krachtige eigen scheepvaart. Ook Ned. Indië is dus op de zee georiënteerd, gaat de zee verloren, dan is dit gebiedsdeel — nog afgezien van militaire overwegingen — economisch verloren.

Voor het moederland, hoewel geen eiland, geldt hetzelfde, ofschoon dit minder in het oog springt. Nederland gaat veelal door voor een agrarisch land, een land van boeren en tuinders.

De reeds geciteerde geschiedenis van de N.O.T. leert echter anders. Reeds dadelijk bleek in 1914, toen zich de eerste moeilijkheden voordeden met onze import van over zee, hoe buitengewoon groot de afhankelijkheid van Nederland is van het zeeverkeer. Onze landbouw en veeteelt zijn geen echte grondstoffen-produceerende bedrijven, doch meer industriën, die de grondstoffen van over zee invoeren, in den vorm van mest-stoffen en veevoer, en de producten als tuinbouw-producten of vleesch of eieren uitvoeren. Ging in 1914 nog bijna 50 % van den buitenlandschen handel over de landgrenzen, tegenwoordig is dat percentage veel geringer, in de laatste jaren bedroeg het nog geen 40 %, ruim 60 % ging over zee. Daarbij komt nog, dat de buitenlandsche handel voor ons volk relatief van buitengewoon groote beteekenis is. Het bedrag aan invoer per hoofd der bevolking bedroeg in 1937 64 goud-dollar, tegen voor Duitschland \$ 19, voor de V.S. \$ 14,6, voor Engeland, een zeehandelsland bij uitstek, \$ 70.—. De moeilijkheden, welke zich nu weer sedert September in ons land voordoen, alleen tengevolge van een verminderd zeeverkeer, bevestigen opnieuw, dat Nederland in sterke mate afhankelijk is van de zee.

Nederland heeft ook in onze dagen zijn karakter van

handelsland behouden, geheel verklaarbaar overigens uit zijn geografische ligging aan den mond van Europa's belangrijkste rivier. Die ligging brengt echter niet louter voordeel. Het machtige achterland heeft vanzelfsprekend een zeer groote economische invloed op het mondingsgebied, een invloed, welke overheerschend moet worden, wanneer dat mondingsgebied zich niet ook naar andere landen blijft oriënteren. Die andere landen liggen bijna allen over zee, dus eischt de economische onafhankelijkheid er een overmaat aan zeeverkeer zal blijven, naast het handelsverkeer met het buurland aan de landzijde. Zou het zeeverkeer verloren gaan, dan is het ook met de onafhankelijkheid gedaan, dan rest niet anders dan de aansluiting aan het groote achterland; zelfs voor het moederland alleen, is het dus onverstandig de landsverdediging te blijven zien als een zich afsluiten naar alle zijden. Een dergelijke handelwijze zou het moedwillig prijsgeven betekenen van de kans onze onafhankelijkheid te bewaren, want voor 8 millioen Nederlanders is er op ons kleine stukje grond geen bestaansmogelijkheid zoodra we de zee moeten missen, die ons toegang geeft tot alle andere landen ter wereld.

Vergelijkt men den toestand van ons huidige wereldrijk met het imperium van het einde der 18e eeuw, dan ziet men dus — naast verschillen — één groote overeenkomst; het tegenwoordige Rijk is evenzeer afhankelijk van de zeeverbindingen als het vroegere. Zou ons nog eens het noodlot wachten, dat de zee verloren gaat, dan zal eenzelfde toestand ontstaan als tijdens en na den 4den Engelschen oorlog, de ondergang zal ons in het aangezicht staren.

En nu is het beklemmend te moeten constateeren, dat ook de opvattingen aangaande onze weerkracht ter zee thans zoo weinig verschillen van die in de 18e eeuw. De zeemacht is jarenlang evenzeer verwaarloosd geweest als toen, en voorzover er een zeemacht is, geeft men haar ook nu weer een regionale oorlogstaak, een regionale organisatie en een regionale bevelvoering. Men mag niet

verwachten, dat zij onder deze omstandigheden ingezet, betere resultaten zal opleveren dan de zeemacht der Republiek in de jaren van 1781—'83.

Er zijn echter lichtpunten. De laatste jaren is de belangstelling in de weermacht, ook in de zeemacht, sterk toenomen. De laatste Regeeringen hebben met krachtige hand den achterstand ingehaald, welke een jarenlange volkomen verwaarloozing had doen ontstaan. Plannen voor wezenlijke uitbreiding en versterking zijn aanhangig. De sterkte van de weermacht ter zee zal dus hopenlijk spoedig aanzienlijk vergroot worden. In de marine zelf beginnen stemmen op te gaan, die protesteeren tegen de regionale beschouwing der maritieme oorlogvoering, zooals de onlangs verschenen brochure van den Luitenant ter zee der 1e klasse C. J. W. van Waning, „De Weermacht tot het Behoud van den Staat”. Het is evenwel noodzakelijk dat ook buiten de marine andere inzichten betreffende haar oorlogstaak algemeen ingang vinden. De enkele symptomen in die richting, welke in de reeds geciteerde studie van Professor Eigeman zijn aangehaald, zijn niet voldoende. Duidelijk moet het een ieder voor oogen staan dat naast den landoorlog, ook de zee-oorlog verzorgd moet worden en dat de zeemacht niet is een min of meer belangrijk orgaan voor de verdediging van het grondgebied, doch het orgaan voor het behoud van de zee. Dat er dus voor de zeemacht een eigen hoofdtaak is weggelegd, welke even belangrijk is voor het behoud van ons Koninkrijk, als de taak van het leger, en dat die taak een eenheid is over de geheele wereld.

Wellicht zal men hiertegen willen aanvoeren, dat het voor ons een utopie zou zijn te willen strijden om het meesterschap ter zee, dat de bouw van een vloot, welke daartoe in staat zou zijn, onze financieele en personeele krachten verre te boven zou gaan. Evenwel is de toestand aan de landzijde, zoo beschouwd, al even hopeloos. Wij zullen nimmer in staat zijn een leger te vormen, dat is opgewassen tegen de legers van de groote mogendheden om ons heen. Toch zou niemand van ons daaruit een

argument willen putten voor ontwapening. Naast den landoorlog moeten wij dus ook in het moederland den zeeoorlog voorbereiden.

Nu is het een gelukkige omstandigheid, dat die zeeoorlog een imperiale oorlog is. Het machtsinstrument, dat hem voert ten behoeve van het moederland, voert hem tegelijkertijd voor ieder der overzeesche gebiedsdeelen. Het terrein, waar de hoofd-operaties van dien oorlog zich afspelen, kan — afhankelijk van den tegenstander — naar ieder der gebiedsdeelen verlegd worden. Als er dus gesproken wordt van slagkruisers voor Indië, dan beteekent dat geenszins, dat die schepen ook niet Holland dienen; het beteekent slechts dat zij, zooals de toestanden nu zijn en vermoedelijk voorloopig zullen blijven, in Indië gestationneerd zullen zijn, omdat dáár hun meest waarschijnlijke operatieterrein zal liggen.

Beschouwt men de zeemacht imperiaal, ziet men haar imperiale taak en beteekenis, dan verdwijnen ook allerlei bezwaren, welke indertijd tegen de Staatsmarine werden aangevoerd, zooals het bezwaar, dat in Nederland een „overcompleet” aan personeel moest worden aangehouden ter aflossing van personeel in Indië. Dat personeel was alleen „overcompleet” voor de beperkte, regionale taak, welke men — overigens ten onrechte — aan de zeemacht in Nederland had toegedacht bij de passieve kustverdediging. Uit imperiaal oogpunt bezien zou men hoogstens hebben kunnen zeggen, dat er zekere bezwaren waren tegen het volledig concentreeren van het operationele orgaan van de zeemacht in Indië. Terwille van de geestelijke en fysieke gezondheid van het personeel zou men zich dus met een krijgskundig wat minder gunstige vredesopstelling moeten vergenoegen. Bijzonder ernstig is dit overigens niet en men kent deze bezwaren evenzeer bij de landmacht, waar b.v. soms om redenen van traditie, politiek, e.a. mobilisatie-centra gekozen moesten worden op geringen afstand van de grens. Dit zijn servituten, welke de oorlogsvoorbereiding belasten, doch welke men veelal heeft te aanvaarden.

Omdat de taak van de zeemacht een eenheid is over de geheele wereld, kan zij niet regionaal voorbereid en uitgevoerd worden. De zeemacht moet voor die hoofdtak dus staan onder imperiaal bevel en haar bemanning moet geschikt zijn voor imperiaal gebruik, althans voor wat betreft de eenheden van haar operatief orgaan. Bezie men de zeemacht zooals zij nu is, dan zijn we nog ver van de verwezenlijking dezer vereischten verwijderd.

Het verkeerde inzicht, dat de zeemacht slechts een regionale oorlogstaak te vervullen zou krijgen, heeft er toe geleid dat de bemanning van de vloot in Indië voor een deel bestaat uit personeel, dat niet of slechts zeer bezwaarlijk buiten Indië kan worden gebruikt. Moet een schip plotseling naar buiten Indië worden uitgezonden, dan moet het gewoonlijk eerst een deel van zijn bemanning verwisselen. We zijn dus reeds zeer ver afgedwaald op den weg naar een gesplitste vloot. Gelukkig zijn in dit opzicht de laatste jaren groote verbeteringen gebracht, doordat op de schepen van het operatieve orgaan naar verhouding minder inlandsch personeel is geplaatst dan vroeger het geval was, doch goed is de toestand nog niet.

Waar we heen moeten, dat is naar een vloot, waarvan het operatieve orgaan, bestaande uit al het materieel, dat bestemd is te strijden om het meesterschap ter zee, zoodanig bemand en aangevoerd is, dat het inderdaad mobiel is en overal ter wereld kan worden ingezet. Daarnaast kunnen marine-strijdkrachten voor locale defensie bemand worden met meer lokaal personeel.

Wat de bevelvoering betreft heeft Professor Eigeman een schema gegeven, dat in vele opzichten aan de gestelde eischen zou kunnen voldoen. Opgemerkt moet echter worden, dat dit schema afwijkt van de gebruikelijke organisatie in de zeemachten van andere wereldrijken. Een diepere behandeling van dit vraagstuk der hoogste bevelsorganisatie verdient alleszins aanbeveling, doch voert buiten het bestek van deze studie, welke zich slechts ten doel stelde scherp te belichten dat de Koninklijke Marine een imperiale taak heeft en daarom alleen als Staatsmarine

ten volle tot ontplooiing kan komen. Doordat haar taak ligt op zee, op het samenbindende element van alle deelen van het imperium, zou een splitsing, zooals voor beide legers bestaat, voor de zeemacht onjuist zijn.

Hoewel buiten het terrein van de Kon. Marine vallende, moge over de beide legers nog een enkel woord gezegd worden.

Ook voor onze legers, die thans ten opzichte van elkaar in een verhouding staan, welke veel overeenkomst vertoont met de verhouding tusschen legers van vreemde. zij het ook zeer bevriende, mogendheden, zou een meer imperiale grondslag, zich uitende in een nauwer contact, meer gelijkheid in bewapening en vooral een veelvuldiger detachering van officieren van de Koninklijke Landmacht bij het K.N.I.L. en omgekeerd, zeer zijn toe te juichen. Voorts zou een effectieve imperiale contrôle op de weermachts-uitgaven, ook die van het K.N.I.L., zeer gewenscht zijn, ter waarborging van de meest rationeele besteding der voor de defensie van het Koninkrijk bestemde gelden. Wij vormen ten slotte toch allen één weermacht, machtsmiddel van één en hetzelfde Rijk, samen in vrede of samen in oorlog. De kracht van het geheel kan door nauwere aanéensluiting der analoge organen slechts vergroot worden.

Tot slot moge een poging worden gedaan om een verklaring te vinden voor het merkwaardige feit, dat een zeehandelsvolk zooals het onze, in het bezit van een maritiem imperium, zooals wij hebben, het begrip voor den aard van de zeemacht zoo volmaakt heeft kunnen verliezen als kennelijk langen tijd het geval is geweest. Met zekerheid aan te geven, waarin de oorzaken van dit verschijnsel gezocht moeten worden, dat lijkt niet mogelijk. doch wel zijn er aanwijzingen.

De vloot toch is, evenals het veldleger, een actief oorlogsmiddel, dat alleen werkzaam is, wanneer het zich beweegt, in tegenstelling met forten en vestingen, barrières en linies, welke een passief karakter dragen. Deze passieve

middelen kunnen nooit den aanval dienen, doch slechts nut hebben in de verdediging.

In een periode, waarin een volk zich in alle opzichten passief gedraagt, gaat rusten op zijn lauweren, in een vroegere periode verworven, in een periode dus zooals ons volk doormaakte in de 18e eeuw, krijgt ook de weermacht een defensief en zelfs in sterke mate een passief karakter. Dezelfde periode, die het verval deed zien van 's Lands vloot, was ook de bloeitijd van het vertrouwen in barrière-steden. Men geloofde niet meer in activiteit, men hoopte slechts te behouden wat men had door het passief te verdedigen.

Voor ieder weermachtsdeel is deze geestes-gesteldheid verderfelijk; passiviteit leidt nimmer tot een gewenscht resultaat, ook niet in de verdediging. Voor de zeemacht is zij echter geheel fataal, omdat ter zee alles beweging is en passieve oorlogvoering op zee onbestaanbaar is, ook in de verdediging. Die geestes-gesteldheid moest dus voor de zeemacht nog nadeeliger zijn, dan voor het leger.

Gelukkig heeft ons volk, na de kastijding in den Franschen tijd, weder blijk gegeven actief te kunnen zijn. De heropbouw van ons Koninkrijk legt daarvan getuigenis af. Deze meer actieve geestesgesteldheid doordringt geleidelijk ook de weermacht en zoo is de herleving van het vertrouwen in een mobiel veldleger, naast de vroeger domineerende vestingstelsels, te verklaren.

Het pleidooi, dat in deze studie naar voren komt voor een actieve weermacht ter zee gaat daaraan parallel. De regionale maritieme defensie van de afgelopen perioden was in wezen de negeering van het actieve karakter van den zee-oorlog, de inschakeling van de zeemacht in de vestingstelsels. Wat nu bepleit wordt, is een juist inzicht in het karakter van den zee-oorlog, het losmaken van de zeemacht uit de passieve defensie, waarvoor zij ongeschikt is, en het haar teruggeven van haar eenige juiste taak, den strijd om het meesterschap ter zee.

Veldleger en vloot vormen de twee actieve elementen in onze weermacht. Aan hen alleen kan de aanval worden

opgedragen, dus van hen alleen kunnen positieve resultaten in de oorlogvoering worden verwacht, ook het grootste positieve resultaat, het einddoel van iederen oorlog, de overwinning.

STELLINGEN:

1. Het Koninkrijk der Nederlanden is als eenheid niet te behouden zonder vrije beschikking over het tusschen gelegen zeegebied.

2. Gaat de zee verloren, dan verliezen Suriname, Curaçao en Ned.-Indië na verloop van tijd onherroepelijk hun Nederlandsche karakter; het moederland verliest zijn onafhankelijkheid.

3. De zeemacht heeft tot taak de zee open te houden door haar te beheerschen. Zij vormt het eenige orgaan voor het behoud van de eenheid van het Koninkrijk en verreweg het belangrijkste orgaan voor het behoud der overzeesche gebiedsdeelen; voor het behoud van het moederland vervult zij een rol, welke naast die van het leger staat.

4. De taak van de zeemacht in haar strijd om het meesterschap ter zee is een imperiale taak, welke slechts met succes verricht kan worden onder imperiale leiding. De hoogste bevelsorganisatie der zeemacht moet dus een imperiaal karakter dragen, de zeemacht zelf moet als eenheid, als Staatsmarine zijn samengesteld en bemand.

5. Voor de beide legers, die ieder op verschillend terrein agereen, is samenvoeging niet noodig. Wel is echter een nauw contact gewenscht.

6. Aan actieve onderdeelen, die alleen geschikt zijn het voor de overwinning zoo onontbeerlijke offensieve element in de operaties te leggen, beschikt onze weermacht over het veldleger en de vloot. Op deze beide onderdeelen, agerende uit door het overige deel der weermacht veilig gestelde operatiebases, rust de geheele militaire kracht van het Koninkrijk, zij moeten dus zoo krachtig mogelijk worden opgebouwd.

Mededeelingen van huishoudelijken aard.

Nieuwe Leden.

a. Nederlandsch-Indië:

Abdoerachman Alias Atmodiwirjo, 1e Lt. b. h. Korps Bar., W. A. Blaauboer, 2e Lt. Inf., A. Bouter, 1e Lt. Inf., A. J. J. H. v. Dilst, 1e Lt. Art., F. F. Doff, 2e Lt. Inf., A. L. Franken, 1e Lt. Adj. Inf., H. W. Gerth v. Wijk, 1e Lt. Inf., A. F. L. Harmsen, res. 1e Lt. Inf., J. B. T. König, 1e Lt. Adj. Inf., F. L. Kroesen, res. 2e Lt. Art., D. H. Minderhoud, 1e Lt. Inf., J. M. v. Ravenswaay Claasen, 1e Lt. Inf., F. v. Suchtelen, Maj. Genie b.d., P. v. Voornveld, 1e Lt. Inf., J. W. de Vries, 1e Lt. Inf., J. D. v. Weel, 2e Lt. Art.

b. Nederland:

Den Haag: G. R. Timmer, Kapt. Art. Alkmaar: A. A. Blijdorp, 2e Lt. Art. Amersfoort: A. Kuiper, 2e Lt. Inf. Amsterdam: N. V. W. Bernet en Co., O. H. Goldschmidt, res. 1e Lt. Art. Breda: L. A. Paling, 1e Lt. Inf. Ginneken: C. de Groot, Cadet-Serg. Heiloo: P. van Sprang, 1e Lt. Art. Utrecht: B. F. Drewes, 1e Lt. Art. Te Veide: J. C. E. v. Apeldoorn, Cadet-vaandr. Art., A. R. H. Pino, 1e Lt. Art.

De leden worden verzocht de contributie van zes gulden voor het werkjaar 1939—1940 te willen gireeren of doen overschrijven op postrekening 78828 van Penningmeester Krijgswetenschap, Bezuidenhoutscheweg 333 te 's-Gravenhage. De contributie in Nederlandsch-Indië van de leden aldaar wonende, wordt op de gewone wijze door den Heer Hoofdcorrespondent, aldaar, Reserve-Kolonel tit. K.N.I.L., J. H. Cox, Tjikapajangweg 3, Bandoeng, geïnd.

Het Bestuur vertrouwt, dat de leden vóór 1 December aan dit verzoek zullen willen gevolg geven, zijnde aan het aanbieden van quitanties in dezen tijd groote bezwaren verboden.

Voor het Bestuur,

De Secretaris,

J. P. BOOTS.
